

SOCIJALNA I EKONOMSKA OBILJEŽJA REGIJA I ZNAČAJ SPORTSKIH AKTIVNOSTI Primjer Slovenije

Jaka Bednarik¹, Krešimir Petrovič¹, Janez Potočnik², Marko Simoneti²,
Rajko Šugman¹ i Boro Štrumbelj¹

¹Fakultet za sport, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija

²Pravni fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija

Izvorni znanstveni članak

UDK: 316.2:330.6:796.012

Primljeno: 10.07.1998.

Prihvaćeno: 27.03.1999.

Sažetak

Analiza godišnjih obračuna gotovo svih financijski aktivnih sporskih organizacija u Sloveniji temelji se na podacima iz 1995. godine. Kako bismo Sloveniju mogli regionalno prikazati, podijelili smo je u 12 funkcionalno-planskih regija. Polovina ukupnog prometa svih sportskih organizacija ostvaruje se u regiji Središnja Slovenija, u kojoj leži glavni grad Ljubljana.

Iz rezultata analize može se zaključiti da značaj sporta u pojedinoj regiji u Sloveniji ponajprije ovisi o gospodarskoj snazi regije i njezina stanovništva, dok je utjecaj dobne strukture i stupnja urbanizacije znatno manji. Na području sporta država ponekad preuzima ulogu zamjenskog izvora financiranja u slučaju slabijih ekonomskih mogućnosti regije i njezina stanovništva, dok u pojedinim slučajevima ima ulogu komplementarnu privatnim izvorima. To pokazuje da značaj sporta u određenoj regiji ovisi i o stavu lokalnih političkih struktura koje upravljaju javnim izvorima financiranja.

Ključne riječi: ekonomika sporta, financiranje, regija, Slovenija

Abstract:

SOCIAL AND ECONOMIC CHARACTERISTICS OF REGION AND SIGNIFICANCE OF SPORT ACTIVITIES:

The case of Slovenia

The analysis of annual accounts of practically all the financially active sport organizations in Slovenia is based on data from 1995. For a regional presentation we have divided the country into 12 functional-planning regions. Half of all the revenues of sport organizations is concentrated in the Central Slovenian region, in which Ljubljana, the state capital, is situated.

According to the results of the analysis we may conclude, that the importance of sport in particular regions in Slovenia mostly depends on the economic power of the region and its population, while the influence of age structure and urbanization rate of the population is significantly lower. In the field of sport the state sometimes acts as a substitute source of financing in the case of a lower economic power of the region and its population, while in particular cases it acts in a manner complementary to private sources. This proves, that a more significant importance of sport in a particular region also depends on the attitude of the local political structures distributing public financial sources.

Keywords: economics of sport, financing, region, Slovenia

Uvod

Sportske aktivnosti u Sloveniji organizirane su uglavnom u sportskim klubovima. Djeluju kao neprofitna društva kojima upravljaju njihovi članovi. Klubovi u istoj sportskoj disciplini organizirani su u nacionalne sportske saveze i Olimpijski odbor Slovenije. U Sloveniji postoji 3500 registriranih sportskih klubova, koji okupljaju oko 4% stanovništva.

Klubovi su tijesno financijski povezani s lokalnom upravom ili tvrtkama sa sjedištem u svojoj lokalnoj zajednici (Bednarik i sur., 1997). Iako o tome nema empirijskih podataka, činjenica je da su gospodarske tvrtke znatno potpomagale sport čak i u bivšem socijalističkom sustavu. Velike tvrtke i lokalna uprava

znatno su doprinosile zadovoljavanju socijalnih potreba lokalnog stanovništva uopće, pa tako i u sportu. U to doba za takvo financiranje nije bio odlučujući komercijalni interes tvrtke. Također smo svjesni činjenice da još nije dovršena privatizacija i komercijalizacija slovenskih poduzeća te da samo neke velike slovenske tvrtke ulažu u sport i izvan svoje vlastite regije. S druge strane, poznato je da pojedinci troše sve više novca za vlastite sportske aktivnosti ili sportske aktivnosti svoje djece.

Ne smijemo, međutim, zaboraviti da se strukturne promjene u suvremenom društvu, kao što su nedostatak radnih mjesta, dugotrajna nezaposlenost, porast udjela starije populacije, smanjivanje socijalnih programa i sl.,

odražavaju i u krizi blagostanja u Sloveniji. Zbog svega toga su se uz novu elitu pojavili i novi siromasi. Tako sport može postati robom samo za neke. Može se ustvrditi da je, slično kao u Europi (Andreff, 1994 navodi da je zapadnoeuropski model utemeljen na decentralizaciji u kojoj su financijski izvori u sportu i gospodarstvu izravno ili vrlo usko povezani sa sudionicima u tim aktivnostima i lokalnom vlašću), sport u Sloveniji financijski i na druge načine usko povezan sa životom i uvjetima u lokanom okruženju - tj. u regijama. Stoga smo pokušali ocijeniti ulogu i značaj sporta u pojedinim regijama, uzimajući u obzir neke socijalno-ekonomske faktore. Istodobno smo usporedili sve slovenske regije i ustanovili u čemu se i koliko otklanjaju od slovenskog prosjeka u nizu različitih pokazatelja.

Postavlja se pitanje o tome kako se mogu ocijeniti uloga i značaj sporta u lokalnoj zajednici (Andreff, 1996; Krawczyk, 1996; Kokolakis, 1997; Soucie, 1994). Značaj sporta očituje se vrhunskim sportskim rezultatima, brojem aktivnih sportaša i sportašica, postojanjem sportske infrastrukture, stavom stanovništva prema sportu i, na kraju, ali ne manje važno, financijskim sredstvima za sportske aktivnosti. Svjesni smo činjenice kako takvo ocjenjivanje sporta ima nedostataka, ali svaka metoda ocjenjivanja sporta uključuje neke nedostatke, budući da su učinci sporta iznimno raznoliki. Stoga je izuzetno teško ocijeniti značaj sporta u cjelini.

Možemo pretpostaviti kako veći značaj sporta u pojedinoj regiji ovisi o većoj gospodarskoj snazi regije i većoj ekonomskoj snazi njezina stanovništva, o mladoj dobi i većoj gustoći stanovništva u regiji, kao i o naklonosti političkih struktura koje upravljaju javnim financijskim sredstvima. Glavni je cilj ovog rada potvrditi točnost tih hipoteza.

Metode

Analiza godišnjih financijskih izvještaja sportskih organizacija obuhvatila je sve moguće oblike sportskih organizacija: male i velike klubove, tvrtke i javne ustanove. Sportski su klubovi obvezni primijeniti posebne računovodstvene standarde koji zahtijevaju pripremu godišnjih financijskih izvještaja s bilancom i iskazanim prihodom i rashodom. Ovdje provedena analiza godišnjih financijskih

izvještaja temelji se na podacima iz 1995. godine. Na taj način, formalno gledano, u nju bi trebale biti uključene sve financijski aktivne sportske organizacije.

Analizom je obuhvaćeno 1579 sportskih organizacija, što, prema službenim podacima, predstavlja samo oko 35% svih sportskih organizacija. Unatoč tome, možemo pretpostaviti kako taj mali postotak zapravo predstavlja financijski značajniji segment sportskih organizacija. Valja reći da su financijske izvještaje podnijele uglavnom veće, financijski značajnije i aktivnije sportske organizacije. Potvrđeno je da je analiza obuhvatila praktički sva javna izdvajanja za sport u 1995. godini. Naglašavamo da u analizu nisu uključene financijske transakcije obavljene izvan legalnog sustava financiranja, a koje se ne prikazuju u financijskim izvještajima.

U regionalnom prikazu primijenjena je podjela na dvanaest funkcionalno-planskih regija, sastavljenih od općina. Takva podjela, ali samo za analitičke svrhe, postoji već godinama. U Republici Sloveniji ne postoje zakonom ustanovljene ili administrativno samostalne regije ni pokrajine. Različite funkcionalno-planske regije označene su sljedećim brojkama: (1) = Središnja Slovenija, (2) = Gorenjska regija, (3) = Dolenjska regija, (4) = Koruška regija, (5) = Pomurska regija, (6) = Savinjska regija, (7) = Podravska regija, (8) = Obalno-kraška regija, (9) = Kraška regija, (10) = Goriška regija, (11) = Zasavska regija i (12) = Spodnjeposavska regija.

U većini istraživanja o ekonomskim aspektima sporta primijenjene su indirektna metode za procjenu izvora i odredišta financiranja. U ovom radu primijenjena je direktna metoda jer se analiziraju godišnji izvještaji sportskih organizacija. Prednost takve analize je da ona daje točno stanje svih legalnih izvora financiranja, a ne samo procjenu. S druge strane, takva analiza ima i nedostataka. Financijski izvještaji su ograničeni jer ne obuhvaćaju i neformalne izvore financiranja. Isto tako, oni ne pružaju podatke o točnoj strukturi privatnog financiranja.

Prihodi prikazani u godišnjim izvještajima sportskih organizacija sa sjedištem u određenoj regiji računali su se kao ukupan prihod sporta u toj regiji. Kada se ta brojka usporedila s brojem stanovnika regije, dobili smo ukupan prihod po stanovniku. Godišnji

izvještaji sportskih organizacija daju i podatke o javnim - proračunskim financijskim sredstvima izdvojenima za sportske organizacije u regiji. Nema službenih statističkih podataka za funkcionalno-planske regije (primjerice, BDP - bruto domaći proizvod), pomoću kojih bismo mogli odrediti njihov gospodarski položaj. Stoga su, unatoč nedostacima, primijenjena dva osnovna zamjenska pokazatelja: bruto dodana vrijednost za ocjenu gospodarske snage regije (bruto dodana vrijednost izračunata je na temelju statističkih podataka iz bilance i izvješća o dobiti i gubitku komercijalnih tvrtki i na nacionalnoj razini predstavlja samo 43,8% BDP u 1995., ali su to jedini dostupni podaci za ocjenu snage gospodarstva po regijama) te bruto porezna osnovica za procjenu ekonomske snage stanovništva u regiji (za prikaz ekonomske snage stanovništva uzeta je bruto porezna osnovica po glavi stanovnika).

Za stanovništvo svake regije izračunali smo i indeks starenja (indeks starenja stanovništva = broj starijih od 64 godine / broj mladih od 14 godina), kao i gustoću naseljenosti (gustoća naseljenosti = broj stanovnika / površina).

Rezultati i diskusija

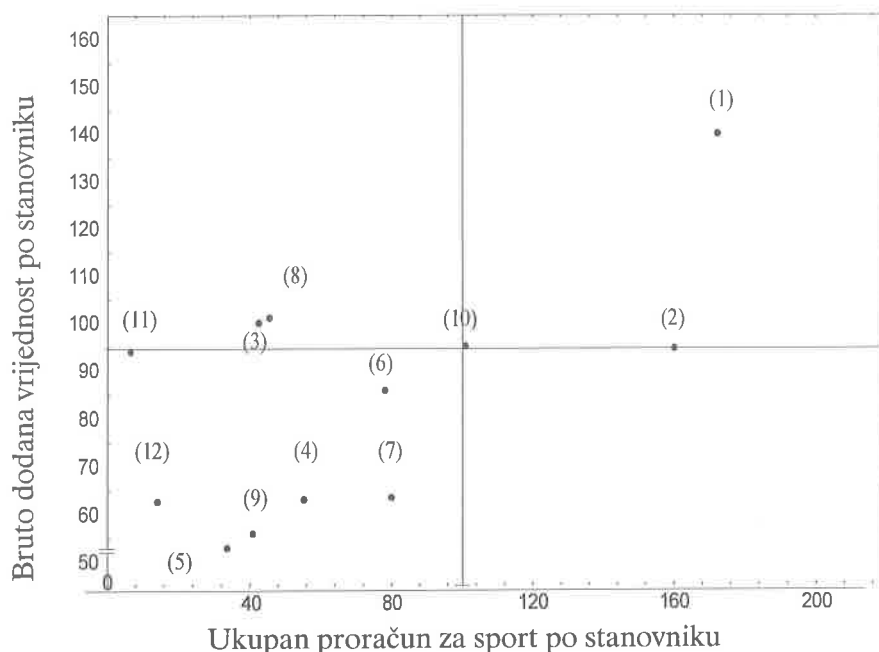
U 1995. godini sportske organizacije imale su ukupan prihod od 13 milijardi tolara (oko 109.7 milijuna USD), što predstavlja 0.6%

slovenskog BDP. Regionalna raspodjela tih prihoda bila je vrlo neravnomjerna i koncentrirana samo u nekoliko regija: u četiri regije, u kojima djeluje gotovo 70% slovenskih sportskih organizacija, ostvareno je čak 83.3% ukupnih prihoda u sportu. Na području tih četiriju regija živi 65% slovenskog stanovništva, a gospodarstvo ostvaruje 70% slovenske bruto dodane vrijednosti. Ostali regionalni centri su manje značajni, što nije u skladu s njihovim, inače, značajnim gospodarskim i razvojnim stupnjem regionalnih središta.

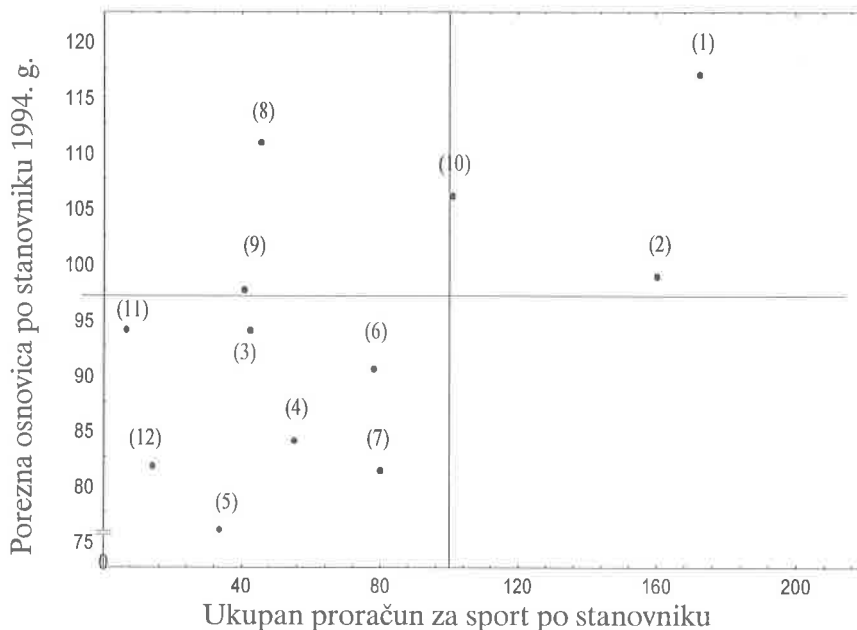
Iznimna koncentracija financijskih sredstava u središnjoj slovenskoj regiji može se uglavnom pripisati ulozi koju ima Ljubljana kao metropola. U njoj su smještene nacionalno važne središnjice većine sportskih organizacija - sportski savezi, koji ostvaruju značajnih 36% ukupnih regionalnih prihoda na području sporta, odnosno 16% ukupnog prihoda slovenskih sportskih organizacija. Ako izuzmemo sportske saveze smještene u Ljubljani, udio ukupnih prihoda regije Središnja Slovenija puno je manji, ali još uvijek predstavlja više od jedne trećine ukupnih slovenskih prihoda u sportu.

Slika 1 pokazuje kako postoji pozitivna i statistički značajna korelacija ($r = 0.579$; $p = 0.040$) između snage gospodarstva u regiji i financijskih sredstava izdvojenih za sport po stanovniku, što smo primijenili za ocjenjivanje značaja sporta.

Slika 1: Ukupan proračunski iznos za sport u odnosu na ekonomsku snagu regionalnog gospodarstva (prosjeak = 100)

Slika 2: Ukupan proračunski iznos za sport u odnosu na ekonomsku snagu stanovništva (prosjeak = 100)

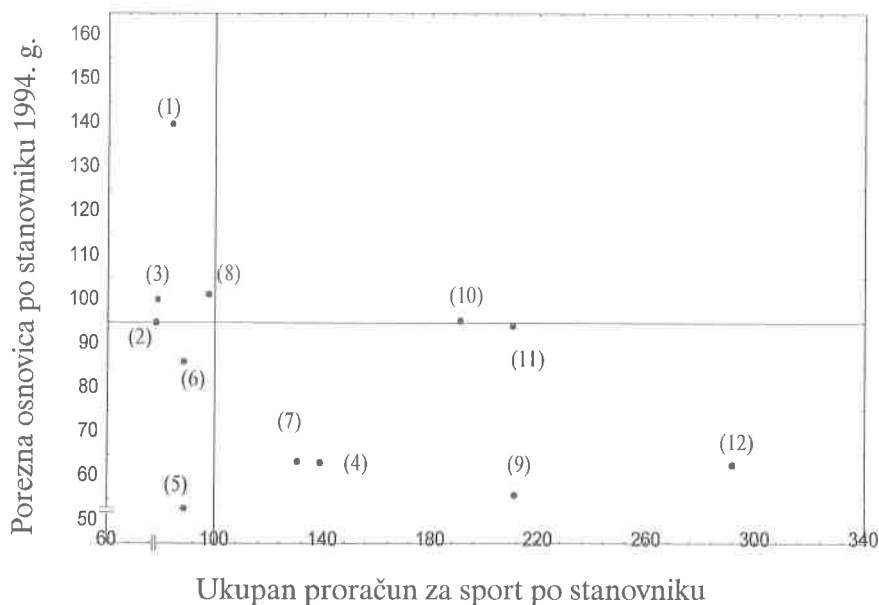
Slika 2 prikazuje kako postoji pozitivna korelacija ($r = 0.545$, $p = 0.006$) između ekonomske snage regije i finansijskih sredstava koja se izdvajaju za sport po stanovniku.

Unatoč relativno visokom stupnju korelacije, postoje određene regije s velikom ekonomskom snagom stanovništva i gospodarstva, a s malim ukupnim prihodima sportskih organizacija (slike 1 i 2). Obalno-kraška regija najmanje je razumljiv primjer, budući da je to i

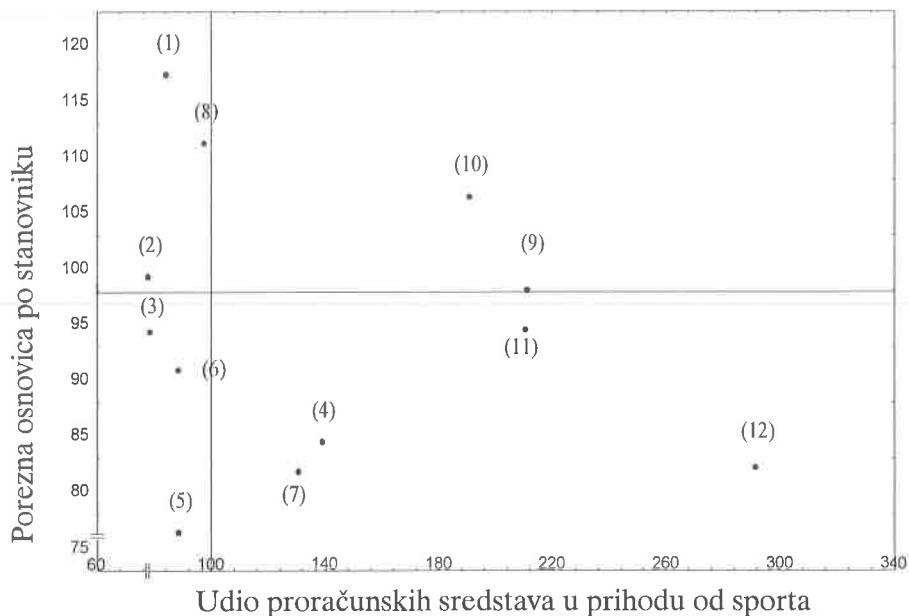
turistički razvijena regija, u kojoj bi, osobito s toga gledišta, sport i rekreacija trebali imati veću važnost.

Slike 3 i 4 prikazuju da postoji negativna, ali statistički neznačajna korelacija između proračunskih sredstava namijenjenih sportu i snage gospodarstva u regiji ($r = -0.39$, $p = 0.20$) te između proračunskih sredstava za sport i ekonomske snage stanovništva

Slika 3: Proračunska sredstva izdvojena za sport u odnosu na snagu gospodarstva 1995.g. (prosjeak = 100)

Slika 4: Proračunska sredstva izdvojena za sport u odnosu na ekonomsku snagu stanovništva (prosjeak = 100)

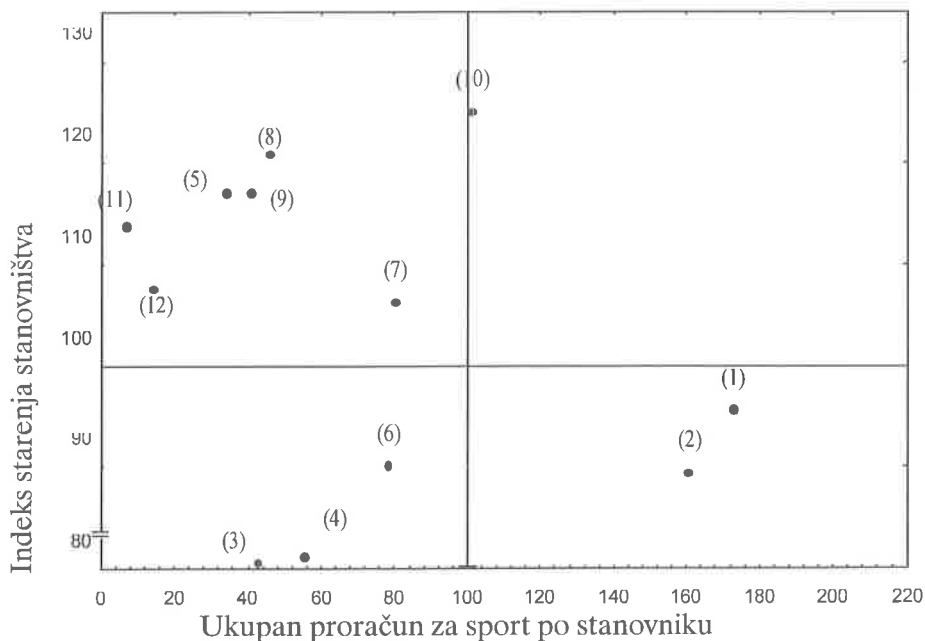

($r = -0.21$, $p = 0.51$). S obzirom na negativnu korelaciju, mogli bismo zaključiti kako postoji efekt supstitucije; država daje puno više sredstava kad gospodarstvo i stanovnici nisu u mogućnosti adekvatno podupirati sportske aktivnosti zbog male gospodarske moći. Međutim, to u Sloveniji nije pravilo, jer ne postoji značajna korelacija. Stoga se država može, ali ne mora, pojaviti kao rezidualni izvor financiranja i podupiranja sporta tamo gdje je najpotrebnije. Takvo stanje dokazuje da situacija u sportu u pojedinoj regiji najviše

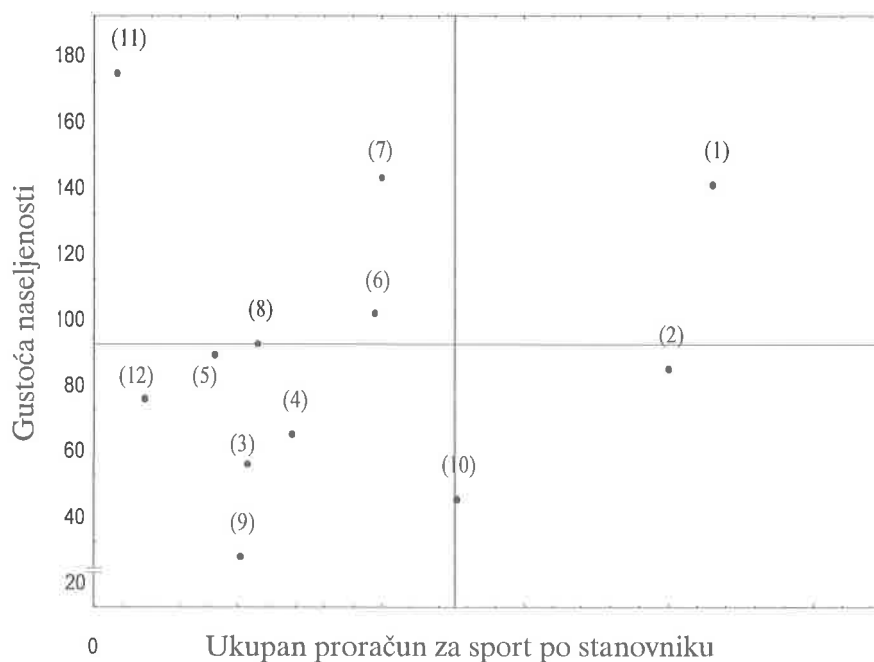
ovisi o naklonosti političkih struktura koje raspolažu javnim financijama.

Slika 5 pokazuje kako postoji negativna korelacija između starosti stanovništva u regiji i financijskih sredstava koja se izdvajaju za sport po stanovniku ($r = -0.299$, $p = 0.343$). Mnoge regije u kojima je dob stanovništva iznad, prosjeka imaju ukupan prihod u sportu ispod prosjeka, ali korelacija nije statistički značajna.

Slika 5: Ukupan proračunski iznos za sport po stanovniku u odnosu na indeks starenja stanovništva (prosjeak = 100)

Slika 6: Ukupan proračunski iznos za sport po stanovniku u odnosu na gustoću naseljenosti (prosjeak = 100)

Slika 6 prikazuje pozitivnu korelaciju između stupnja urbanizacije regije i izdvajanja za sport po stanovniku ($r = 0.100$, $p = 0.756$). Iako većina urbanih sredina ostvaruje veće prihode u sportu od ruralnih, korelacija nije statistički karakteristična.

Zaključak

Iz rezultata istraživanja može se zaključiti kako značaj sporta u pojedinoj regiji najviše ovisi o ekonomskoj snazi te regije i njezinih

stanovnika, dok su utjecaj dobne strukture stanovništva i stupnja urbanizacije izrazito manje značajni. Na području sporta država se ponekad pojavljuje kao zamjenski izvor financiranja zbog niske gospodarske moći regije i male ekonomske snage stanovnika, ali se ponekad pojavljuje i kao izvor financiranja komplementaran privatnim izvorima. To dokazuje da značaj sporta u nekoj regiji ovisi i o naklonosti političkih struktura koje raspoložu javnim financijama.

Literatura:

1. Andreff, W. (1996). Economic Environment of Sport: A Comparison between Western Europe and Hungary. *European Journal for Sport Management*, 2, (2):23-35.
2. Andreff, W. (1994). *The Economic importance of Sport in Europe: Financing and economic impacts*. Committee for the Development of Sport of the Council of Europe.
3. Bednarik, J., Jagodic T., Pecar J., Plesec B., Potocnik J., Simoneti M. (1997). *Ekonomski pomen slovenskega športa: Financiranje športnih organizacij*. Ljubljana: Faculty of Sport,
4. Kokolakis, T. (1997). *The Economic Impact of Sports in UK. 5th Congress of the European Association for Sport Management*, str. 192-197.
5. Krawczyk, Z. (1996). Image of Sport in Eastern Europe. *Kineziologija*, 28 (2):70-77.
6. Soucie, D. (1994). The Emergence of Sport Management as a professional Occupation: A North American Perspective. *European Journal for Sport Management*, 1(2):13-30.